

20343

Landsmåls- och Folkminnesarkivet
Uppsala

SMÅLAND

Döderhult

10/12 1949

21/1 1950

21/4 1950

5/6 1950

Nilsson, Alma, 1949

Svar på ULMA:s frågelista M 188

Vård och användning av vilda träd,
buskar och örter på inägomark

45 bl. 4:o

16 fotogr.

20343

X05D

Från Döderhults socken Sm.l.

Svar på frågelista M. 188. Björk
Vård och användning av ved/träd,
brukar och örter på inägomark.

Sagesman Ellen Petersen, bonddotter, född
i Döderhults socken Döderhult den 10/10. 1880.

i Målen (Döderhults socken) hade vi gäret om ham-
mel berke sågs sagesmannen. Dessa växer
på stenbora i ältra, i skring dämm (dessa) örter och
i gäret. På dämm står gamle berke-
kände växer ut efter hand som grenarna
tog 5-6 år. Det lör som växer här
på hamlade träden (utan björk, även tr
och ark och arp.) trädes gärdeslör och
ansågs som det bästa foderlört, och lör
blev bäst om det bröts efter ett kraftigt regn

2.

detta sköljde nemiigen bort all damm
och enklits från bladen, samt tog bort den
bittra smaken som annars följde lövet i stark
torka. Lövet blev efter regnet på nytt så
sigtbarare för kräka.

I ångarna och i hagen hade vi ju också
de vanliga lövslagen men här hade vi inte
så många kamrade träd, utan här högs
träden omkring vid roten, för lövbrytning i
och med att vi röjde för att få ljus och luft
för de träd som skulle stå och växa sig
stora. De berker som högs ner till
sommaren delades upp på så vis att med
en s. k. lövhack skildes lövgrenarna från
stammen och de sen skildes grenar omigen
i lågare stora längder för lövkärvar.

Detta reita arbete utfördes med en mindre
lövhack än den förra. Lövhacken liknade
en halv handkåra, var också gjord av
en sådan. Det var knämpolier och

3.

de större barnen som utförde detta.

Ät hända samman kärre-ra var inte lätt
fanns liugång på manfot så band de löv-
et. De bänden som var lite hårdiga hade
sjelva teckenat lövhacken i den lilla
tryckta som fanns vid nästan varje gård,
skapten gjordes om vinterkväva med tege
från den öppna spisen.

Även här räknades löv-kärvarna i
tjog, och rättes för tolkning mot den av muror
och dyligt. Hammeljörkens (eller trädet) löv
kärvar, löv-tes alltid ligger i detta träd där
det skördats. Efter löv-berytningen
från de knusvuggna träden högg, de
som nakna grenarna bort, i längder som
beräknades bli lagorn till bakarens med.

Den grova stammen mättes av, i längder
om fem kwarter ($1\frac{1}{4}$ eln), högg eller
sågades sånder, klivdes med en huggax.
Mitt i tu samt flö-a-des upp. Denna

4. Kaudes famn-ed, den skruu enkelt äre
en håbitfamn. Sen are på vintern, här det
vidt fåt äre höra, hemtades den hem, för at
vid behov säljas till staden — Örkarskamm
och förvandlas i purgar.

De mindre grenarna som ju växt på
de större (som avvalts till bakved) kördes gnat
hem, och på redbacken = de karten högg
dessa sedan upp, togan till bränne i spis
och kakelugnar, denna ved kaudes berke-
penna-ed, eller pennved.

Bönderna eldade sävan med
herked, den var ju i stället lät äre på
pengar för, här som inte var så lät
till staden. När man eldade i kakelugnar
med björkgrenarna och i spisen med
pennarna var man mycke koga med äre
till varats denna arka, som alltid användes
vid tvätt och rengöring samt vid Läck
[hyggen]. Inuten från björksåvan gjorde

5 gjorde kläder och lingarn skivande
vitt, utan att präka. Skaka däremot
skände andels kut kläderna, det blev mörka
ringar efter denna svartbrunnhet.
Björkriskvatten är söpa gulan
med användes i alla hem.

För att en kvant skive va riktigt gjord
skulle den bestå av endast endast 10 kvintar,
det var också riktigt att leta upp asokra och
ypiga kvintar, med obetydligt av kvintar upp-
till, för att för skäftet bekvämt. Ja, var kvant-
riktet bra bledde (blev) också kvanten bd
vacker & bekväm att hålla om, man hållde
fröer ju med hännen (handen) om skäftet
menne man sopte.

En gång kom morbror Erlend in
till huse på Bergot som såg a band håita
a da va ändan i fantan / fantlags-tiden,
da såg morbror Erlend att huse snodde
vejjäna (vidjarna) avigt och prägade

6 varför tror du på ^{de} hälet må veppan? Jo
du ska veta vi ä i parten nu. svarade
nisse. Men ansåg det farligt att göra
kringgärning här, även i parten. (djura)
krensl så bli gya och fö kringsjukan,
faran ansågs mindre om man smodde
brigt i stället för rät.

Björken ansågs som det mest
användbara träslag till alla slag av hus-
brukens verk. Tidigare-före 1880 talet
gjordes hela vagnar av björk, men dessa måste
vara kenterhuggat.

Förörrigt hade skamakare alltid björk till
sina pligg = skopligg d. v. s. med inblandning
av några stycken pligg från flaj-rönn
dessa friddes ju sen ägare för förgöring
C. d. l. I sin skollar har alltid
använts herke, det räknades som det stark-
aste av alla träslag (utan ett. Men detta
var ju ant för hårdarbetat.]

7.
Ämen här har bruket att tappa lake
(sax) från de stora ättiga, många berke-ra, varit
av äldre allmänt. Den som inte hade några
kopparkruka att hänga på pinnen emellertid träd-
stammen tog bare i knöt & rimme. Smitta
ö-ro-na på & lite sten-kruka (terkruka)
ä fick på så vis & grepe, varefter kruka
gjorde samma nytta som kopparkrukan.
Man hade ett ordspr. här om lake-tapp-
rieng. Den folk som pratade gänt sade
man ho läcker (renn) som & läcke berk
Ämen när det gände ötata skräcke (kär) '
sade man ho läcker renner som & läcke berk.

Av gammalt har det varit
vanligt att lå björknäver till taktäckning
av gamla hus var ju torvtäckta men
emellertid tomen låg som ett läkt med
kraftig björknäver, därpå gamla stora
stenar och ett lager av torv or/gräs-

8. Torver. Såväl stenen som torvorna
ansåg endast att kvarkäka näver ty det
var ju denna som utelängde vätan.

(Möjligen blev det värme av grästornen).

Ja, de stora stugorna hade ju en bräd-
tak över det hela.

Det åtgick mycket näver till tak, säger
en annan sagesman f. d. torparen Carl
Johansson född 1810. Det fennes o.

klag av hfböcker på tår han, det ena deget
kallas här glashjörk, är löst i kerket
och snabbväxtare, särskilt nere på Odde-
sjö & Fän (dålig vattenrik mark),
växte sådan hjörk, och det gick fort
från att påa, för att på näver, särskilt
när taken behövde lagas, då gick
Orkarhamnera det om söndaga å när
som, å plädde sig å hö-böje (hö-båge)
juice på näver som de sin bar tem
på ryggen. Obs! En gammal stads-

9 del i B-hamn hela fnycket och där var
varone-lil-stu-e iklädd torvtak.

I en fänet gick en mindre
skrämmel-vä genom skogen, två braka
här måste man gå upp och ner för, den ene
backen heter än idag m-brä-sörj
(morgonsörj), den andre aftan-pröjbl.

Vid nybyggning av hus måste
man ha hela härlauter av röns.

Oftant flåddes näver med en trädet
levde, och på rot. Man flådde så långt
upp man räckte-bar nävern läuflådd
och för övrigt prima, så kravle-de man
på aut reis för än räkka långt upp.

Ändant lius för cirka 15 år redan
stod en stor del av dessa björkar kvar
och tycks inte ha tagit någon skada av
än bli flådda levandes, säger sages-
mannen. Många flådde näver till
än använda som opp-tänne (än göra

10.

upp eld med. Man tog ju också näver till
smindre bäckkorvar, till snusdosor, näver-
dosorna ansågs va det bästa förvarings-
rummet för snus, det torkte ej så fort i däm-
ne, utan hände/höe sig på rikt.

Snusdosornas här ju en yrke och dens
ätövarer händes mätte liksom övriga
hantverkare, men inte så få män gjorde
hjälvä sina snus-näverdosor.

En annan — numera avlidet
sagesman f. Torparen rallaren, med en
portbåreren bonddrängen K. M. f. 1849
har berättat för mig att han stillet många äde-
liga par stör med näverboeten, det var
både långt fram på 1870-talet som man
— tilt slut ä nävers bruket upphörde
raktigt att ha åtminstone hindsulor
i grövre skor, av näver.

Denne sagesman hette Oskar Olsson,
en god berättare som hände till mycket.

11.

För övrigt använde man sig av björkt
 till alla de från V. försås här, outalade
 sakerna. Ja man t. o. m. tog spådan
 av björken, bar denna om vår-t-ra
 (vararna) många och långa hänger
 som blom-de länge, ansågs detta
 betyda en god skörd under det påhöjda
 de året.

För övrigt kan tilläggas att de gamla
 hammelbjörkerna som länge återstannat om
 gamla tidens föderankaffning, nu alldeles
 försvunnit. Dess skedde under de år då
 brände och kolbränter var svår i Sverige, då
 rök alla slags gamla träd med, dels till
 s. k. pannor till fabriker och dels
 kallades de, liksom på 1940. talet. Bara för
 10 år sedan fanns mängder kvar av dessa
 nu däremot finns ej mer än 3 såda-
 na kvar på flera ställen avtänd. †
 Bönderna fick bra betalt för dessa som sålts.

12

Deusa 3 hammelbjörkar utgör ett litet bestånd
för mig själva. De står emidd landvägen
mellan Forskvet och Tjuntåsa. Så fort väderleken
tillåter skall jag ta ett fotografi av dem och
sända en del. Någon särdeles legendomlig
väkt ha de ej men de är ovanligt stora.

+

13

Svar på frågelista M. 188. Vård och använ-
ning av vilda träd, buskar och örter
från inäggomark.
Från Döderhults socken Småland.

Sagesman hemmansägaren f.d. nämndeman
sen Carl Landvall Lärnmetall, adress
Oskarhamn och hans nägra är äldre bröder
Johan Peter Carlsson Lärnåds.

Bege sagesmänna födda och hela sitt
liv bebott sin fäderlegård.

Eek

Gamla handlingar i Länmetet visa att skokoren tillhörde Ironan (staden) och inte ägaren till gården varken denna gård eller andra skattehemman. Ända försörjningen för gårdens emnehavare var att han fick låta sinen beta och gödas med ek-kärra här i koren. Var bl. sändes be-
 magstriden som ju omfattade flera hundra år) fick sin husbehovs verk befrån bet enger här. Det troliga är att entakta trä fick huggas eller också köpte man ek från de stolta prästhemmanen eller rent av lyfte sig till mot andra varor, det eke man nödvändigt behövde (Bles!) Bygges-handeln förskann ju ofta förs.

I slutet av 1700-talet tillkom flera lätenader i prästerna om skokoren och gamla handlingar från även andra

15 gårdar här i Dölerhult visat att man
kunder de första decennierna av 1800-talet
böjde att av kronan inköpa skogen.

Denna tycks ha stått oermligt lågt
i pris och betalades med endast några
skilling.

Det var således merendels endast
ett dags ceremoni denna: en barden
skulle köpa sin egen skog.

Det var dock förenat med stora huvär att
t. ex. på 1830-talet köra, eller — gå, den
rätt långa vägen till Kalmar Landskansli
och där uppräkta landshövdingen med
omhållan om skogsköpet, utlägga lekrit,
samt smorart möjligt bege sig till
häradsskrivaren i häradet (han bodde
ju på annat håll) och där upprisa
sköpkonnet, varefter denne uttecknad
(på handlingen) att brevet var uppriset
hos honom.

Utdrag ur protokollet öfver inköpet
 inbitad Ekeshögs-lösen påset i
Esalmars handels-contor den 2 Junij 1838.

Under denna dag är Anders Andersson
 för dens ägande (mantal) M:t L. Skärbemman
 Hemmet af eti Döderkulls socken och
 Strande härad, i Länets Rättsfria Ränteri
 levererade: Lösen enligt R. och 9557 Kongl-
 Maj: st. nådiga förordning den 28 October
 1837 för rättigheten att depånera ej mindre
 ej mindre framdeles i samma hemman
 bepröväande Ekeshögen än den befintliga
 eller framdeles blivande mast- och
 storberkstäd med — — — 3 Mk. —
 R: st. samt lösen efter 4:des. i Kongl.
 förordningen för nu befintliga för Kongl:
 Maj: st. och förinnan nu och evärdeliga
 tiden avstår att anspråk på den skog kvar-
 till jordägaren genom ofvan erlagda

17

Lösen oinrskänt ägande - och disponi-
tionsrätt sig förvärfvat) hvilket jordegaren
till bevis och säkerhet meddelas med
entyg tillika en anordning om den
oerhsteld inlösen skett i Kronans sista
jordebok.

Hos Häradskrifvaren i Östen
skall detta Utdrag till påteckning oför-
dröjligen reppas
G. Nordenmarker

Gulaf Stylander

Lösen med b k
Sigella 2 4

Föregående Protokolls-
Utdrag har hos mig i dag blivit uppvi-
sat till antedning i Kronans jordeböcker och
Bäcken Skaper Betygas. Häradskrifvare utöfret
Boatorp den 9 juni 1832.
C M Liljenbröm

På ön Bunnö i Kalmarrund tillhörigt
 Döderhults socken fann jag för några år se-
 dan ett ungefär liknande protokollsutdrag
 om från kronan inköpt ekskogsmarker på
 Bunnö. Men här var priset endast några skilling,
 men denna stormaridna ekskog på Bunnö.
 Kunde ju ej vara så värdefull som sam-
 medels skogen.

Flera gamla, numera avlidna bönder, har
 berättat att de tyckt sig förtä, det kronans
 ombud och tjäntemän velat götgöra bänder-
 na, den orättvisa bänderna varit utsatta för ven-
 der krigstiden. Och att det var därför som priset
 blev så lågt, ty så värde löst och billigt var
 icke ek, på 1800 talets förtä helot, eller mitt.

Är många turentals ekar hade
 ej fått stå endast för att ruttna ner, då
 kronan eller krigsmakten, ej behöfde dem.
 Men om en stackars bonde högg ett enda
 av dessa ekar var bötorna så stora

19. att han för att erlagga dessa, fick gå från
gärd och grund.

Det fanns anqivare och spioner öfver en-
om dem egna byn eller socknen.

Förörrigt var ett strängt efterfrågas
verkke här redan under 1800 talets förtid helut.

De många skeppsvarven i Döderkrutsvik
(sedan 1854 heter platsen Oskarshamn) använde
mycket ett verkke, inte bara till maten, utan till
mycket annat skeppsvärk. Ja själva
skiblen kullod ju av ett likafä spanten
och de stölpas som uppköps däcket.

Mycket s.k. rotat eke (upptaget)
med roten) uppköptes av skeppsvarven.

I den berg och steniga jordmånen här
i Döderkrut kom en del jekar att växa
i skenor och mystor, ofta dragande sina rötter
gamla när jorden tan, sådan ekar rotades
togt upp med stöternas kant höggas och
sälldes till skeppsvarven där de rök-

20. nades som det starkaste av allt trädelag
emedan det växt under vidriga förhållan-
den och sakta.

I en av mig insänd uppteckning från Öst-
byn före-ått ontalas en kemmanägare
Erich Upprökman att det var hos efterfrå-
gan om särskilt s. k. rotade ekar vid
skeppsbyggerier, så att trots det hans far
och morfar före denna) hade en helt änd Möt-
tagare på de skeppsbyggarna, brukte de
öfriga skeppvarmen sända ut sina ved-
gårdsförmän med en flaska brännvin
i snappsäcken (piskan) och när de nu mötte
sagesmannen — som hörde åt faderns
så hejdade de både hans dragare (otar)
och hakorn jävel och sade: "Kös detta
Laret till oss. vi behöva det så väl,
så pratade de ett litet tak varefter de
halade upp flaskan i höjd för en sup-
per denna. Denna medde omkring 1900. /

21. Döderhults socken var ända till fram
på 1916—1920 ganska rik på verkligt
stora ekar, men put de och sen der mellan
krisåren när ekens steg högt i pris börja-
de man att med all kraft hugga och sälja
ek, och sen der hela den tid som författets
sedan det har man fortsatt att hugga
och sälja ek. en del för export men stora
mängder går till de många möbel och
fanerfabrikerna här i Skåland. Som
ex. på hur ek steg i värde kan nämnas att
när Döderhults kommen (auktion 1919) lyste ut
auktion på 200 st stora ekar från sin kommen-
gård, var tävlan så stor mellan hundra att
när man sam vanligt höjd av piken i kubik fot
(engelskt mått) med 20 öre pr kubf. hade en första
genom sin auktion till 1 kr pr kubf. vilket alla
köpade över och det gäldade 1 kr pr kubf
och k. f. Eket har ju stigit ytterligare
i pris här och tusentals ekar har

22. spårats åt försämrigheten. Inte på flera
hundra år kan sedan återvänt ske
att en turismens kan jämföra den nya
ekologien med den som sköts.

Vid nybyggning och rättning av vägar
har också många ståtliga ekar fått
lemna plats för körbanan.

En bland de mäktigaste ekarna här
på orten är en som näppe år fridlyst och
står emidd Skorpatorps gamla krona-
beställe den mäter nu vid brösthöjd
4:58 meter.

23. Värktyg och dagstjantens för den
som sysslade med lättare skogsar-
be på 1880 talet.

hemmansägaren och mångbetrodde kommen al man-
nen Oskar Björjesson f. 1872 berättar.

Som mina föräldrar voro rymligt fattiga,
trots det att vi ägde ett par små ökar och nå-
gon ko — far gjorde dagsverken för ett
torp och detta arrende var, som på alla andra
dagsverksst. och, omenkligt tätt, måste vi
huru redan tidigt börja lidaga till vår för-
sörjning. Men brod^{et} jag jag sändes att hug-
ga s. k. kross-red (smärre träd och aspar)
troligen avsedd för fabriksändamål).

1882 var ett särskilt svårt år, så vi
befann (som många andra) våra svältgräns
far lyckades dock skaffa mig och min 11-å-
rige bror ett skogsarbete som motvårade
våra krafter men — vi hade i. mit till

24. denna arbete och måste ju gå hem varje kväll
för en och annan dag i keckan gå i
skolan. Vi hade ingen som ledde vårt
arbete utan måste själva tänka på och beräkna,
dels att det blev ordentligt utfört, och dels att
vi kunde förtjäna så mycket som möjligt.

Priset för en sådan 3 kvadraterar kors-
red var — i kugglön. 75 öre, men det
krävdes oerhörda mängder innan vi kunde
få ihop till en famn. Dåliga små
cyxor hade vi naturligtvis — hem lemnar
att en redig cyx åt småpojkar — sen ett
gammalt, dåligt såg, som var arbets-
tel och sedan köpsatt på mitten.

Bättre verktyg fanns ju i handeln men vi
hade inte råd att köpa nya verktyg.

Både bror min och jag var väldigt glada
och — inte så lite stolta över att vi i någon
mån kunde bidra till vår försörjning
Ibland var dock korten så liten, hem-
ma

25. au var såu vid Wälavla och bara frutto
må e kniv i; — de något må tidli-
gare ätta potatien, ku sau ai aut så och
sökte efter hågan potatis men som fernat
end den kocta Walen och, som vi tidliga-
re inte hade ta erit hos ti svara sv.

Mamma = Mor var dock både ordent-
lig och sträng, så au ingen mat bräktis
le bit men hok kunde inte hindra au någon
grutta av patäsen föj de med Walen, aut
så sau vi nu 8. synta (syntan) samt för äb-
la, kring mat tabla 5° felde (felade)
ä flöchte bland potatis Walera.

Mamma förtjände aut någon krana
i bland gerant Wagshör lor med ok.

Således mins ja en gång när vi
inget bröd hade au Mamma satte
för ota, ä körde ensam upp tie

Mörtunda i hentade där en lars
s. k. Spinge red (sänder klunen som

26. stora spänge = lyste-utdrick, avsedd för böcker
ra| = som gjorde selle-trä (tunnor till säll och
fätk, för bätning). Denna spänge-trö
eller spänge-ned, hörde han se plan. till
C. Skarshammus skeppsvarr (möjligen
kände det vara ett annat slags spänge-trö
t. ex kort-sågade björk-klempar som an-
vändes till trä-spik och naglar på
båtarna (Obs. järnspik dugde ej på segel-
skutor som ju låg uppe på land över
vintren, de sötade då av saltvattnet,
och för köpte varmen upp sådant starkt
björk-virke, när en tät (rik) hande lät
kugga sådant för sin skog, förskam det
ofta att han lejde torpare eller mindre
jordbrukare att köra ner det till stapel-
staden Skarshamn — ja Skars-
hamn var en stapelstad = hade rätt
att handla med främmande länder
varför det är möjligt (ja säkert) att

29. Tråvarn handlarna änen exporterade
en del lätta halvfabrikat, dessa gjorde så
fattigt folk kunde förtä en slant, trots
att de bodde 4-6 mil från staden.
Hustrurna och pigerna eller döttrarna höjde
oftast med otar — samtliga med bara
en erhetsotl, sendes det manumt.,
händer hemma, gjorde dagsverken för
torpet samt samtade in föder åt drag-
arna. Åkerjorden var ju så liten att det
nått föder togs ur fjöar och kypar.
Ja, mamma tog också och för
åt Mörlanda för att kenta spiergenuden
Lärte och höjde den till Östmarkhamn.
Minna Mörlanda i Östmarkhamn var
det 4 mil. För dessa Lars som har kört
nu denna dag när hödet var slut. —
fick han i körlön 3.00 för sig och
ota. Dessa tre kronor blev jämt
till en föt fot = 10. kronor rådg och

28. de användes också till det. Mamma
hade jernit så kyrligt mycket arbete, vä-
nande dag men hon var liksom pappa
alltid glad åt att arbeta och de voro bå-
da nöjda och tackade ofta Gud för sin
hälsa.

Det gick inte en häst
att köra 4 mil fram och åter med ett par ox-
ar, hon körd i väg den ena dagens em,
körd hela hästen och kom hem sent
kvällen efter.

Ja säger sagomannen
på den tiden var det aldrig lynt på
vägarna varken dag eller natt.

Alla oxar kände till vänstertrajiken de
gick alltid så långt ut på vänster kant
de kunde. Måtte ju heta (äta) och bita lite
ihland men oxar äter fort, sen gick de
allt i igen.

Oxen har hjert smålämningen störtat
genom alla tider (upp till kvaren egen
reflektion och erfarenhet.)

Flygrönn

Herrnans ägare och feikaren Valfred Nilsson
 Kummö södergård Kummö Parkallén, född på
 Kummö i Döderheds socker 1880 berättar

Flygrönn är ju må då härt som fäns to i
 sejt med mot all slags försöring, men då va
 inte näret (högvänt) så skaffa rån på den.

Flygrönn var en högt sämynt växt
 den hade fått sitt namn då av den flög its två
 växtplaten, antingen hade en fågel blivit bär
 i näbben när den drog sig upp i det gamla,
 delvis mutrade träd där nu bäret tappades och
 kom så stå rot och växa, eller hade bäret på egen
 hand följt med den flygande vinden och fat-
 nat gjut i detta gamla lövträd. Där det nu
 kom så få in växtplats. Ej sämre kunde
 detta gamla träd ha ett hål eller glugg med
 god nyssa gamla högt 3-4 meter upp

30. i trädet, dock kunde avståndet va betydligt
mindre mellan detta och mark-a (marken)
I bland vänte flygrönnen bära i någån
gammal stubbe som var ruten ända
mer till marken, men på marken eller på
denna vänte den aldrig. Flygrönnen
hade precis samma utseende som vanlig
rönn, det var endast därför att de vänte
som snyttgäuter eller parasiter på andra
träd som de ansågs så underbara.

Den som ville hemta flygrönn måste fönt
ut frukt dagligen skaffa reda på var
dessa växter, ty denna slags rönn måste alltid
skäras eller huggas om natt-a-tid.

Denne man som nu skulle ut efter flyg-
rönn fick varken äta eller tala efter Sol-
ens nedgång. Inte fick han sova å inte
heller frukt väken förrän han gav sig i väg
skulle gå liksom i en dröm eller en halv-
slummer när han entligen gav sig ut.

31 Vid en skulle han (liksom sibeyska) varken
va klädd eller naket (naken) han var där-
för klädd endast ett gammalt feike-mät.

Sen skulle han varken gå eller rida eller å-
ka, därför hade han en fot på ryggen an en
bagg (qremse) å sen ~~tramp~~ tramp-te han med
den andra foten på mark-t. Värst lär
det skola varit när han entligen stod vid
målet, d. v. s. vid trädet som appbar flyg rån-
nen. Små. Lagen berde han ha ett stamma
fotkaffningsmedel upp i trädet men det gill-
de ju inte, utan baggen fick väl stå vid trädet
medan mannen på att så kravde sig
upp i trädet på en knä-t och sen med
andra fot risulan stödd mot stammen.
Ja så fick han has-a sig upp. ti können
denne blev ju sauan så itot (den högs så
fort den väkte upp men väkte ju långa årsköt).
Nu vintu han ju åu hålet som stammen
väkte i var frukt av ärma (ormar)

32. Likaså var rännens stam och rot kringvärad
av örmar, men han lekte också att de inga
makt hade te bitas, men tydligt släckt
skulle då va, att trä var hanna (handen)
mågra, å böja kugga.

Sagesmannen berättas vidare att en rännö-
bo en kväll gav sig ut på en dylik expedi-
tion efter flyg rörn, men fick höra ett under-
ligt ljud (som han aldrig för hört, omars
där i huskändet hördes för många låte,
men detta ljud hördes också i närheten, så
han bledd bädd å sprang hem, (utan flyg-
rörn)

Senare visade det sig att det
ärliga Låtet kom sig av att trä teåd,
under blåten, kom att skara mot var-
andra. Oks! På Rännö finnes mängder
av thornaridna underliga träd så detta
särta låtes sannolikt.

Sagesmannen säger vidare att ingen
kunde hämma den härt sam hede en liten

bit flyg rön enkuren i bojtrådet.

Ja då fanns ju enkla ark sätt att fri sina
 hästar som t. ex. När hämnölanderna köpts
 hö och korn från Döderhult. o' med sina båtar
 mötte Döderhultskorna vid hamnen i Pärke-
en (Pärkeavik) så kålde (höl) alltid de senare
 sin körtörn i kors över häst ryggen
 korset (x) skyddade också.

(Obs!) Det är min fulla övertygelse att
 sagomannen jäso trodde på denna
 förmåga. Sagomannen en genomskedd-
 lig, väbergad bande, räknades av sina
 gränner som den knickate och oräddate
 fiskaren t. ex. vid laxfiske.

Slån = Ma-ma.

Vid beredning av korv, som skulle kokas t. ex gryn-e-körv (lexer och korn gryn) sydde man aldrig eller knöt, i kop dessa fjäntes, utan man flockte de längsta tvären som såu på slåna-bänken, skrapte av barken och den trädde des fram och ätes, på samma sätt som man vid sömnad "kastar" i kop två sidor. Dessa korv-e-sticker voro utmärkt bra, lättarbetat, renligt och hälsbart.

När körlen skulle ätas voro de bekvämt och lätt att gräpa och följde med skenket, man tillvaratogs igen ty de höu flera angänge, förvarades mellan slakten, i en liten kopp eller dylikt. Sådana kornsticker voro änen nyttiga på annat sätt, de fridde nemligen sin bärare mot tröstyg o.d.l. Färskhet nyss uppbyggda barnsängskvinnor äicka ännu ej blivet nytt-

Tagna brukade sätta en dylit. Korve-
sticka i hjortel-konungen — som var
 kvinnan rutad mot ondskans och trö-
 lens makte. Skyddsmedlet som sådant
 påminde ju mycket om Kruti törnekrana,
 dessutom var ju stickan kokad, och där-
 för renad, hade ju i temuis stått önn
 elden, vilken ju alla troll fruktade.

Den kvinna som skulle
 bära barn till dopet men, — blev o-
 pännlig till detta på grund av att hon fick
 sin rening, kunde dock behjelpa detta
 missförhållande (som aldrig fick förelam-
 na vid Krutning) om hon satte e hörs-
e-sticke i hjort Markonung-a.

Ö stämning / stoppnål = Dantonis
 dugde elles, i stället till detta senare,
 och har använts i andra ochmar i S. M. L.
 Av slänbär bereddtes för övrigt den
 härligaste saft.

Tilllägg till frågelista om enägorna
 no 188 M. 10 från Döderhults socken.
Småland

Lind.

Sagermän nummera ovlidna + fru
 Hansy Samuelson f. 1868 i Döderhult och under
 hela sin levnad (entier 1949) bosatt på samma
 gård här i Tjuntåsa by. Smiden, järn-; arbetaren
 portvärdaren M. M. Oskar Olsson född 1849 (döden
 1948) bosatt här sen 1865-67.

Hansy Samuelssons son Henry Samuelson
 f. 1897 här på samma plats. Myll. Myll.
Hambade lövträd.

Lind. Här i byn har sen minnenes tider
 förennits gått om lind. Verket liuva-
 togs i äldre tid eller så gått som fram till
 sekelstyftet ej, i någon nämnvärd grad.
 Man hade ju ingen anledning för detta

och så ^{gär} med-brännle ansågs det inte vilda-
ke, varför man ej gjorde sig någon möda med
att hugga ner de stora — många hundra
åriga lindarna. Vissa stod här och där
i åkergården, både i Brendens kulle.

Kullen (en stor enager åker) + La-ta (en del
av åkergården) ^{med stammen}
Också stodo lindarna kvar och man bröt
löv från dem. D. v. s. man hamlade dem
det är att hugga bort toppen och timmarna
taga lövet från dess grenar. Efter 2, höst
3 år kunde man äro hamla, ty nu var
lövet från de unga stöten (som växt ut
från stammen) så stort att det påse-
des till får-poder. Nu efter 3 år hade man
meint 3 toppar på den gamla stammen
och fick också bra med löv. Kanke meint
1/2 loj kärvas på en enda träd. Efter
3 år tanka hamlingen hade man ännu
fler nya stammar att vänta och trädes

38. bar rikare år från år, samtidigt som man
höe den lörkrana enom vassa gränser så att
den ej skuggade aut för mysket i åkern —
lindan växte i åkerskanterna, på stenöarna
eller sättare sagt i dessa, ty trädets rötter
gick ju endu stenöarna. Vidare växte den
på de små s. k. holmarna (jodlingbara
fläckar) som fanns i åkergården.

Tringen ville göra sig kunnig med att
kugga ner de stora träden, vilka ansågos
var bra? för åkrarna — men lövet
återkam ju så ofta och var ganska lät-
hergat. En sagesman här berättar att när
hennes morbror (gårdsägaren) kom hem efter
en resa och fick se att hans lörbrutande
skottsfolk kuggat ner en stor ek blev han
riktigt missheläten och tyckte att den kunde
få vänt till bättre nytt där han stod i
åkerskanter. Men beklades dock lind,
alk och björk. En gammal lind

39. Som ännu är livskraftig står här en 30 tal
meter från landsvägen. Denna lind har dock
hamblats vart annat och vart tredje år i mer
än 70-80 år pågår folket här, den har ju
ganska stora ihåligheter nu och många äro
de vilda djur som krot och ha sin kotad
i denna. Säkunda brukade hi så småm-
ningen flyga en i en hål här. För en nu
den som frunt dem skulle kunna fånga
den måste han kugga en rätt stort hål
på stammen, och han fick också tag i
hi och konung. Obs! när hi hade krasat
sig i träd som ej voro större än det gick
att säga ner dem, högg, eller sågade man
ju av en klump på $\frac{1}{2}$ - $\frac{3}{4}$ av den och bar
hem den, satte den på hihäntren, lina be-
hövde således ej drivas dån, men här
i den gamla lindens måste de senu man
öppnat en hål drivas dån. Efter den
ketan (omkring 1900) dog aldrig någont hi

410. Men när i detta träd, vilket annars före-
kommit flera ggr. Ugglor ha under
så lång tid man minst brukat bygga här.
När den yngste sagemannen här i början
av seklet var en liten pojke menades han
hur pojkar vaktade på att ugglans ägg
skulle fläckas och när ungarna blev några
dar, kravlade de sig upp och satte på bokan-
ten, då fick pojkarne se hur söra (skator)
infann sig och visade tydliga tecken på att
alla äta upp småugglorne, de sprang på
bokanten högt, skrek och väsnades men
våj-de (vågade?) sig inte till att ta några
(pojkar) afade räkning på ungarna för-
modligen var skatorna rädda för uggle-
nor. Nu vandra rå, ty ungarna
väste och pojkarne rätte dem ej, koet var
djupt nere i den grova stammen. Till-
slut fann dock en av de knepigaste skräddar-
pojkarne på rå, han tog en met-raft

41. krokade denna och satte på en fet onark,
liksom vid metning, stängde ner denna i
boet, och se en renge slök genast kroken
med den dimglände maken och drogs strax
upp, på så vis fortsattes till alla siggelseng-
arna fångats, varefter man let henne av dem
och lär dessa till Ordf i kommunalrådet där
skottpenningar erhöles.

När lindarna blomde var det ett väl-
digt sort av hi och andra flyg från såges
synsta sågesmannen och tänkt vad godt det
skeddade från träden under denna tid.

Ja den bonden som under något 50 tal ä
dögde dessa träd han skördade det mesta kin-
terfodret till sina många får, just från dessa
träd, och då under hämningen gick det
rätt livligt till i trädtopparna, när unga
karlar och kalvarna påbörjade flyga
upp och leva rövare i träden.

Numera huyter man mycket lör här

412. av den orsak att man slutat med färsköt-
sel. Man anser det för dyrbart att hälsa
så höga, tätta och starka gärdesgårdar,
att man kan ha får på sommarbetet.

Såväl gången dessa gamla lindor och
alkar hamlades var 1843, då fick den nuvaran-
de learden militärhjälp från en förläggning
här i Döderhult och då växte kolhögg-
träden, inget enda ha dock jälv döt, men
kränklebruten under 40 talet har gjort att de
flerta av dessa gamla — tymligen stora
och vackra träd har såtills till fabriks eller
pappersbruk, och de sårta till kolning,
endast ett 10 tal kvarstå i en gård här
i den liden — Tjust-åsa. Smått för sig
också dessa träd tid ut, och sen får ingen
mer se dylika jättelindor i Åhrarna.
Någon särskilt egendomlig växt ha
träden ej erhållit efter hamlingen men
med lite fantasi kan man nog finna

ett ett par väldigt stort mot varandra sittande grenar, strädde dessa liksom av värijande mot människorna för att freda sig, ett och annat drak huvud kan också med lätthet uppfångas på de äldsta stamgrenarna.

För man nog på den gamla stora hamnade björken här på Svarlutna gata, finner man ett flertal mer eller mindre hemliga grubb- och trollhuvuden i den skovliga stammen, inte underligt att många personer, — i den gamla tiden, fenne dessa bilder hemliga och verkligen trodde att det fanns något trotskt bakom dem. Ja, dessa med det gäver Brud-Björka = bild 1-2. Den andra gamla hamnelljörken har inget namn numera — här har säkerligen haat ett fastän nu gammal och glömd. Bara för ett 40 tal år sedan när undertrycknad kom hit till orten

44. hade den säukap med 3-4 st. gamla
hammelbjörkar men dessa har helt enkelt
dött ut för lite om sänder, utan att läm-
na några yngre stäktingar efter sig det
är i stället granen som tagit den steniga
marken i besittning. Och de små äkerlap-
par som fördom fremtids här är för länge
sedan ut-lagda. Björken står vid en
liten djup skogsjö som heter Gryt-gölen.

Man förtår att samtidigt som man
bergade (skäddde och bar i land) färgsju slags
vass härfvån — berätt man
och så löv från dessa stora björkas och
kunde således utan kullinrad äker-
jord erhålla en jämförelseris bra krea-
turs föder. Denna sista björk är inte
medfaren av ären och på grund av
att man slutat — förtängerien —
med lövbrytningen har kronan
blivit ant för tung för de nya

45 stammarna som växt ut på de gamla
och denna lövmasa har slutligen brutit
sig loss från modersstammets —
men så som alla björkar har den dock
— i sin förmedelstid fortsatt
att växa och laget underliga former
i tre eller flera underliga delar, på
samma gamla stam.

46.

5/6 50.

Neg. nr 6759

Hamlad ask № 4
se nedre delen av stammen.

Neg. nr. 6760

Hamlad ask № 6.

Foto: Alma Nilsson, 1950

Neg. nr. 6764

Neg. nr. 6769

Brudbjörken
= hamlad gammal björk N:o 3

Foto: Alma Nilsson 1950.

48.

Neg. nr 6761

Hamlad lind N:1.

Neg. nr. 6762

Hamlad lind N:5

Obs. endast en stamm.

Foto: Alma Nilsson, 1950.

49.

Smål.
Döderhult

Foto: Alma Nilsson, 1950.

Lövhacka

50,

Smål.
Döderhult

Neg. nr. 6768

Foto: Alma Nilsson, 1950.

Hamlad lind.
Lövet bröts här sista ggn 1943.

51.

Smål
Döderhult

Neg. nr. 6767

Foto: Alma Nilsson, 1950.

"Brud-björken".
Hamlad björk.

52.

Smål.
Döderhult

Neg. 6765

Hammel björk
vid Grytgölen.

Neg. nr. 6766

Foto: Alma Nilsson, 1950.

53.

Neg. nr. 6763

Hamlad lind

Foto: Alma Nilsson, 1950.